

čujem, vidim... pa se stidim

Oluja »fruškogorskih bisera«

V. Dunižarić

- Onda, punac, jeste vidjeli kako su konačno uhitili i zadnjeg »krvnika« s haškog popisa, zločinca Gorana Hadžića - zabavljam staroga Juru.

- Koga? Onoga skladištara? - ne da se impresionirati moj punac. - Pa njega smo mi već imali uhićenog, bil nam je »niškorišti« pa smo ga pustili! »Hlebinčići«, vjerovali smo da ćemo na raznju vrtjeti krupnije zalogaje, sve one jugogeneralske dinosaure od Kadijevića i Adžića do Rašete, prave zločince! Frišku figu, iz Haga su si druge »prebrali«...

- Pa ipak... - zbulio me punac - velik je bio zločinac taj Hadžić...

- Ma daj, tip ograničen ko igralište za balote! - vidi se da je i punac proveo jedan vikend na moru. - I sad, sve vijesti prepune »fruškogorskih bisera« o tom bezveznjaku! Laž do laži, mo'š mislit kak' se je skrival po Fruškoj gori! Otfurali ga tamo da slože pjenušavu priču o njegovu uhićenju! A i fučka mi se koliko je imal žena, koliko Modiglianija, koliko ljubavnica, koliko bračne djece, a koliko fačuka! Sve je to obična medijska »vodica«, baš kao i taj njihov »Fruškogorski biser«, koji su nam Srbi uvaljivali pod tobožnji šampanjac!

- A ja sam mislila da je taj »fruškogorski biser« neka vrsta plesa - javi se moja ženica Jelica, koja očito prije braka čak ni lažni alkohol nije vidjela. - Nešto kao »brzilska samba« ili »argentinski tango«... - Je, kao »europski drmeš« - nasmije se punac Jura - dva koraka naprijed, jedan natrag! Sad ćete vidjeti, Srbija uhitila dva zločinca, odmah se pomiče tri plesna koraka prema EU, a nama će naći neku kočnicu, makar i ručnu, vidjet ćete! »Monitorigiranjem« ili bilo kako, ali dat će nam korak nazad ili makar vrtnju na mjestu, sve dok nas naposljetku nekako u zajedničkom plesu ne uguraju u svoj EU-tor, u kojem im neke grčke ovce već ugibaju...

- Ipak je taj Hadžić bio »faca«! - sad već namjerno »dotačem« puncu da mu se jezik sasvim razveže. - Eto, on je i »skriven« uspio i zaradio na »naftnim poslovima«, a mi tu, sasvim »razotkriveni«, nikako da se obogatimo, čak ni na lotu ili kladionici...

- Ma daj me pustite, i s njime i svim tim haškim zločincima! - pogodih Juru u najtananije strune. - Fučka mi se i koliko će zatvora dobiti, sve dok naše generale, koji su svijet spasili od takvih protuha, osuđuju na kazne veće nego, recimo, onoga vukovarskog krvoloka »Šljivovčanina«! Pustite me na miru s time! Dajte mi da dostojno i punim plućima proslavim Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, naše branitelje, naše ratnike i našu »Oluju«! Jer tko zna hoćemo li je smjeti slaviti za koju godinu kad se jedna od novih članica EU požali, ako ne i pobuni da se tom proslavom »uređaju osećaji njenih građana, punopravnih Europljana«! Zato, djeco, slavite, slavimo našu hrvatsku pobjedu prije no što uđemo u Europu! Zapravo, prije no što vi uđete, jer ja sam već star za tako »duga putovanja«... A i priznat ću tu Europu tek kad ona, zajedno s dvojicom »glavnih predsjednika 'ovog regiona'«, prizna da je naša »Oluja« najveća antifašistička akcija nakon Drugoga svjetskog rata, a naši »olujni generali« sveeuropski heroji!

- Ej, punac... vi ćete, znači, u Europu isto kad i »Fruškogorski biser« bude proglašen za najbolji šampanjac na svijetu?! ■

■ Poreč i okolica (22)

Crkva sv. Blaža u Svetom Lovreču Pazenatičkom

Zdenko Galić

Oduvijek se manjak novca i siromaštvo odražavalo u kulturi i umjetnosti. Za Porečtinu je 16. st. bilo teško razdoblje zbog ratova Venecije s Austrijom (Cambrayska liga), ratova s Turcima i doseljavanje izbjeglica iz Dalmacije. Pomanjkanje novca, ali i nove promjene u liturgiji kao posljedica protureformacijskih ideja nakon Tridentinskog koncila (1545-1563) snizilo je fresko slikarstvo na puku dekoraciju, a zanemarili su se dotadašnji umjetnički, duhovni i edukativni razmjeri koje su istarske radionice postizale kroz srednji vijek (11-14. st.) zahvaljujući bogatim

naručiocima, a kasnije i narudžbama pučana. Na gotičkoj crkvi sv. Blaža kod gradskih zidina, s preslicom na pročelju koje pravokutnim vratima i prozorima ulazi u renesansnu fazu, umjetnički se vrijedne i trošne freske, zbog manjka sredstava, poslije vizitacije biskupa Valierija (g. 1580) ne mogu obnoviti, već su očuvane prebojavanjem. Zbog mnogih oštećenja g. 1864. slikarije su zamijenjene lošijim i manje vrijednim crtežima. Crkvice skromnih dimenzija 10x6,5 m, šiljastog obojenog svoda i škriljama na krovu, te dvije nadgrobne ploče u pločniku iz g. 1713, posvećena je na blagdan sv. Blaža g. 1460.

Na glavnom oltaru bio je postavljen pomični oltar, a sada se na njemu nalazi slika titularnog sveca. U okolici Svetog Lovreča rani srednji vijek ostavio je ostatke crkve sv. Benedikta i sv. Petra, romaničku crkvu sv. Dorliga, a potpuno su nestale srednjovjekovne crkve sv. Jakova, sv. Roka, Svetog Križa, sv. Ivana krstitelja, sv. Odorika, sv. Marije Magdalene, sv. Antuna Opata, sv. Silvestra, sv. Nikole, sv. Mohora i Fortunata, Svetog Trojstva, sv. Jelene, sv. Marka, sv. Mihovila, sv. Katarine, sv. Foške i Majke Božje od anđela. Neke od njih bile su oslikane freskama. Uz freske zna se za 80-ak orgulja u istarskim crkvama, od kojih je njih 30-ak visoke umjetničke, povijesne i estetske vrijednosti (Grožnjan, Buje, Sveti Petar u Šumi), najstarije su iz g. 1733. u Lovrečici. ■

SUSRET Dr. Jevgenij Paščenko, ukrajinski filolog i slavist

Papinska skrb za narode u »povijesnome grču«

Tomislav Vuković

D ojmovi, poruke i medijski odjeci nedavnog pastirskog pohoda pape Benedikta XVI. Hrvatskoj još su itekako prisutni u mnogim vjerničkim srcima i mislima, kao i promišljanima brojnih teologa, analitičara, sociologa, kolumnista i drugih javnih djelatnika. Papin je posjet ponukao i dr. Jevgenija Paščenka, predstojnika Katedre za ukrajinski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zagrebu na opis hrvatsko-ukrajinskih veza, osjetljivosti vatikanske diplomacije, zajedničkih povijesnih sličnosti Ukrajine i Hrvatske, uloge kardinala Kuharića i bivšega nuncija Eterovića u promicanju ukrajinsko-hrvatskog zajedništva, ukrajinske povijesti i dr.

Dalekovidnost i mudrost vatikanske diplomacije

Taj je filolog, slavist, komparatist, rođen 1950, magistrirao je u Ukrajini o temi stvaralaštva Vladimira Nazora i hrvatskog folklora, a doktorirao na tezi o ukrajinskom baroku u slavenskom kontekstu. Predavao je kroatistiku na Sveučilištu Tarasa Ševčenka u Kijevu, bio prvi tajnik Ukrajinskog veleposlanstva u Zagrebu, autor je monografija: »Etnogeneza i mitologija Hrvata u kontekstu Ukrajine«, »Ukrajinsko-hrvatske književne poredbe«, »Slavist i imperiji - Vatroslav Jagić između Galicije, Malorusije i Ukrajine«, i »Od Kijeva do Poljica - Tragom prastarih migracija«, priredio je nekoliko vrlo vrijednih knjiga, dodijeljeno mu je nekoliko visokih hrvatskih i ukrajinskih državnih odličja.

»Nedavni posjet Svetoga Oca Hrvatskoj izazvao je, očekivano, raznovrsne komentare, no meni kao Ukrajinu pobudio je razmišljanje o mojoj domovini Ukrajini, koju je njegov prethodnik Ivan Pavao II. posjetio istoga mjeseca prije točno deset godina, tj. od 22. do 27. lipnja 2001« - započeo je svoje izlaganje, odmjereno i pomalo zamišljeno, dr. Paščenko. »Vjerujte, nije to tek neko emotivno prisjećanje« - odmah je istaknuo u nastavku - »nego iščitavanje 'znakova vremena' o papinskoj skrbi za narode koji su zbog međunarodnih okolnosti bili i danas jesu u svojevrsnom povijesnome grču i mucu. Osim toga, ukrajinske sličnosti s hrvatskima su više nego očite, one su gotovo nevjerovatne.

Dakle, dolazak svetoga oca u Kijev i Lavov bio je prvi i jedini u skoro dvije tisućljetnoj dugoj povijesti kršćanstva u Ukrajini. On se, zanimljivo, dogodio u razdoblju kada je ta zemlja, koja pripada europskom prostoru, upravo vapila za europskom potporom. I opet, sigurno ne slučajno, ona je stigla upravo od Svete Stolice, u čemu se po tko zna koji put u povijesti ponovno očitovale dalekovidnost i mudrost vatikanske diplomacije. Nije, moram ponovno reći, slučajno ta iznimna zasluga u pripremi i ostvarenju tako važnoga događaja za ukrajinski narod pripala tadanjem vatikanskom nunciju u Kijevu, rođenom Hrvat, mons. Nikoli Eteroviću. Vatikanu je, meni se čini, posve jasno bilo da su zbog mnoštva povijesnoga iskustva, srodnosti njihovih povijesnih sudba i vjekovnih veza upravo Hrvati najpogodniji posrednici u uspostavi dijaloga s Ukrajinom.«

»Kardinal Kuharić, onako dobroćudan i blag«

Prisjetio se u potvrdi spomenute teze susreta s kardinalom Kuharićem: »Kao sveučilišni profesor kroatistike u Kijevu, mnogo sam pisao o hrvatskoj težnji prema neovisnosti, razumijevajući hrvatsku srodnost s Ukrajinom. U međuvremenu bilo mi je ponuđeno mjesto prvoga tajnika u Ukrajinskom veleposlanstvu otvorenome u Zagrebu g. 1995. Kao otpravnik poslova, jednom mi je prigodom tek novopridošli konzul došao rekavši da su došli s Kaptola tražiti vizu za nekakvog Kuharića, kojemu ni ime nije zapamtio, što je tada bilo nemoguće jer konzulat još nije bio službeno otvoren. Odmah sam intervenirao saznajući da će kardinal

Slika: T. Vuković

»Vatikanu je, meni se čini, bilo posve jasno da su zbog mnoštva povijesnoga iskustva, srodnosti njihovih povijesnih sudba i vjekovnih veza upravo Hrvati najpogodniji posrednici u uspostavi dijaloga s Ukrajinom.«

otiči u zapadnu Ukrajinu kao papin legat na proslavu 400. obljetnice crkvene unije između Kijeva i Rima. Bio sam ponosan da je Ukrajinsko veleposlanstvo svoju prvu vizu izdalo upravo hrvatskome kardinalu, i to prigodom njegova predstavljanja samoga pape u Ukrajini. Kasnije, na jednome primanju ispričah mu taj događaj a on mi je, onako dobroćudan i blag kakav je uvijek bio, odgovorio da su u Rimu prosudili kako su upravo Hrvati najbolji posrednici kod Ukrajinaca jer nisu povijesno opterećeni i po mnogo čemu su srodni s njima. »Na upit koje su zapravo te srodnosti, dr. Paščenko je spremno odgovorio: »Nije slučajno da je upravo Ukrajina bila prva zemlja, članica Ujedinjenih naroda, koja je 11. prosinca 1991, dakle desetog dana nakon priznanja Ukrajine od svjetske zajednice, priznala neovisnost Republike Hrvatske, a potom su uslijedila ostala priznanja. Ističem - prva zemlja članica UN-a, jer su je prije nje priznale samo Slovenija i Litva, ali one tada još nisu bile članice najveće svjetske organizacije država. Ukrajina je imala razumijevanje za Hrvatsku zbog istih težnja za neovisnošću.«

Uvjereni da je mons. Eterović Ukrajinac

»Posebno sam ponosan na činjenicu da je sveučilište u Kijevu, gdje sam predavao hrvatski, bilo prvo na postsovjetskome prostoru koje je uvelo kroatistiku kao samostalni

predmet.« U kontekstu hrvatsko-ukrajinskih veza svaki put spominje nadbiskupa Eterovića: »Kad sam čuo da je nuncij u Kijevu Hrvat, odmah sam ga poželio upoznati, te sam uskoro bio i primljen u nuncijaturi. Bio sam naprosto iznenađen njegovim vrsnim ukrajinskim jezikom, jer morate znati da se on poslije tolikih stoljeća zabrane i represivnog uklanjanja iz javnoga života tek počeo 'vraćati' svome narodu. A nuncij Nikola Eterović svojim je tečnim ukrajinskim jezikom odavao počast i narodu i jeziku. Čuo sam da je ukrajinsko pučanstvo, posebice iz zapadne Ukrajine gdje je najviše grkokatolika, bilo uvjerenom da je mons. Eterović zapravo Ukrajinac. Ostavio je neizbrisive tragove tijekom svoga boravka u Ukrajini od 1999. do 2004. i kao diplomat i kao pisac. O tome govore i njegove knjige na ukrajinskom: 'Sveta stolica i Ukrajina' i 'Putovima Ukrajine'.«

No, pored aktualnih osvrta upitali smo dr. Paščenka i o nekim ključnim povijesnim podacima s ovoga motrišta, na što je odgovorio:

»Ponajprije treba reći da je Rim odavna bio otvoren prema Kijevu, jer kršćanstvo je u te prestore pristiglo još g. 988. iz Carigrada. Pape su slale svoje izaslanike u taj veličanstveni grad, 'zlatoglavi vitez stoljeća' - kako je ga imenovao jedan pjesnik aludirajući na zlatne kupole njegovih hramova. Međutim, Kijev i staroukrajinska država, Rus'ka zemlja, prema ljetopisu Nestora, pale su 1240. pred mongolsko-tatarskom navalom. Ukrajinska državnost još se čuvala u Galiciji sa središtem u Lavovu odakle je knez Danylo Galyc'kyj slao poruke Rimu za ujedinjenjem pred tatarskom ugrozom. Godine 1251. papa je poslao krunu Danylu kao kralju Rus'ke zemlje, ali zbog Tatara te su veze prekinute. One se obnavljaju s težnjama Kijeva za uspostavom crkvenog zajedništva s Rimskom Crkvom, što se i ostvarilo g. 1596. kada su kijevski crkveni hijerarzi u Brestu potvrdili ujedinjenja s Apostolskom Stolicom, uz priznanje katoličkih dogma te očuvanje obrednosti i crkvene tradicije. Bio je to snažan izraz tradicionalnog ukrajinskog europsizma. U njegovom ozračju nastajao je veliki hrvatski zagovornik slavenskog boljitka Juraj Križanić. Pod utjecajem i u suradnji s ukrajinskim unijatima u Rimu, on je bio ozaren idejom europske kršćanske unije. Ti ukrajinski grkokatolici i njihov hrvatski pitomac nastupali su kao avangardisti stvaranja europske unije baroknoga doba. Međutim, bili su neshvaćeni i njihove su ideje doživjele poraz o čemu govori 15-godišnje progonstvo Križanića u Sibir.

U tome se nazirala i sudbina Ukrajine, a i Ukrajinske grkokatoličke Crkve, proganjane stoljećima ruskim režimima - carističkim ili komunističkim. Upravo njihovim padom prvi put je papin legat u osobi kardinala Kuharića stigao g. 1996. u Lavov. Bez obzira na olujnu kišu, ljudi su došli sa svih strana i satima stajali s rimskim izaslanikom, napaćenih lica beskrajno odanih vjeri. Bila je to vjernička Ukrajina, ona koja je u neprekinutoj težnji nastojala postati dijelom Europe. Upravo takvu je poruku u nizu ostalih, prije deset godina donio Ukrajini Ivan Pavao II, kao što je to učinio i nedavno papa Benedikt XVI. Hrvatskoj. ■